

til britisk krigsinteresse og til en folkerettsstridig krigsførsel.

Et slikt nordisk nøytralitetsforbund vilde også ha stått i motsetning til kommunistisk politikks planer om en verdensrevolusjon. Det vilde således faktisk ha vært til støtte for Tysklands folkerettsmessige politikk mot Englands folkerettsbrudd, og dermed også støttet nasjonalsosialismen mot kommunismen.

Den politikk som vårt styre fulgte, oppga Norges interesser til beste for den britisk-russiske, og oppga folkerett til støtte for voldstilstand og krig.

Dermed var Norges skjebne bestemt. Dermed var også avslørt hva Norges tidligere politikk hadde forbrutt, og hvor den måtte føre hen.

37. Norges skjebne fra den annen verdenskrigs begynnelse 3. september 1939 til 9. april 1940.

Norges halve flåte stilles i Englands tjeneste etter forhandlinger med utenriksministeren.

Norges politiske betydning under krigen berodde på to faktorer:

1. Dets geopolitiske beliggenhet.
2. Dets flåte: Norge hadde ca. 5 millioner tonn, dets flåte var nr. 4 av alle verdens flåter, omtrent den mest moderne av alle med 3 millioner bruttotonn motorskip mot Englands 5 millioner, alle andre hadde høyst halvparten av Norges. Og det hadde verdensdyktigste sjømenn. Det betydde at Norge dermed var en så viktig faktor i en blokadekrig, at det kunde være avgjørende for England å ha vår flåtes støtte.

I samme grad ble flåten en livsfare for Norges nøytralitet: Dersom den ble et ledd i britisk krigsførsel, vilde det bety at vi deltok i krigen mot Tyskland. Den 24. april 1918 hadde Tyskland meddelt at det måtte anses som en fiendtlig handling av en stat, dersom dens flåte for en større del gikk i fart for en fiende av Tyskland.

Det norske utenriksministerium har altså visst at det vilde bety Norges deltagelse i krig, dersom flåten ble stilt i sådan tjeneste for England.

Like etter den 3. september 1939 har dessuaktet utenriksminister Koht forhandlet med Norges skipsrederforbund om en ordning, hvorved hele den norske flåte skulde settes under forbundets styres overledelse. Meningen var at forbundets styre skulde treffe avtale med England på alle norske skipsreders vegne. Når ledelsen av Rederforbundet hadde tatt standpunkt, vilde saken være avgjort: Den representerte de mektigste rederier. Det vilde bli den samme ordning som var truffet under forrige verdenskrig — den 12. juni 1917. Den krenket også den gang nøytraliteten, men styret her kunde unnskyldde seg med at den tyske priseordning, hvori slik handlemåte ble stemplet som uvennskapelig, enno ikke var gitt.

Den 7. september — 4 dager etter krigserklæringen — ble Rederforbundet innkalt til ekstraordinær generalforsamling den 14. september, og her ble — under protest fra skipsreder Johan Stenersen og et par andre — en slik ordning truffet. — En skipsfartsdelegasjon reiste kort etter til London for å forhandle om flåten. Mindre enn en måned etter — allerede 10. oktober — kan utenriksministeren meddele Eng-

Fatt av Styrets Rad 1918-93

lands krav: Ca. 2 millioner tonn norsk tonnasje, derav 1 200 000 tonn tankskip og 750 000 tonn annen tonnasje. Kravet blir satt fram under trusler. — Ca. 1 måned deretter kan utenriksministeren igjen gi en meddelelse, nemlig at «avtalen» med England om norsk tonnasje er «i orden» (23. nov. 1939).

Ved at henved halvparten av vår flåte således ble bortfraktet til England, var vårt standpunkt til krigen faktisk allerede tatt: De britiske handelsskip ble bevæpnet og gikk dermed over til krigsskip, og de norske skip i engelsk fart har sannsynligvis også vært væpnet. For så vidt de gikk i britisk konvoi, hva der stadig hendte, var de også å bedømme på samme vis. Seinere fulgte henved resten av flåten.

De norske skip deltok således i den blokadekrig som var åpnet fra engelsk side, og støttet den ene part ved tilførsler for denne med millioner tonn, mens der i hvert fall ikke har vært noe som helst tilsvarende overfor den annen part. Heller ikke ble opprettholdt det folkerettslige prinsipp etter Paris-konvensjonen av 1856 om nøytrales fri tilførsel av næringsmidler til en krigførende stats ikke kjempende folk. Når denne folkerettsstridige blokade utgikk fra England, ble kontrablokade fra tysk side folkerettsmessig.

38. *Norges styre under verdenskrigen svek Stortingets fredsadresser fra 1890 og 1897 og folkeretten.*

Norges styre hadde besluttet å oppgi Norges nøytralitet og ta parti for Vestmaktene til tross for at Vestmaktene brot folkerett.

Dette norske standpunkts folkerettslige karakter var styremaktene også klar over. Daværende biskop Berggrav beretter 24. desember 1939 fra besøk i England, at de «betingelser», England stiller overfor Norge, er «forferdelige», men han later en ikke i tvil om at man likevel må holde på England. Den 8. januar 1940 dukker første gang i hittil offentliggjorte dokumenter den vending opp at «vi må sørge for å komme på den rette side», — «hvis vi blir drått med i krigen», uttalt av Mowinkel. Henved 2 måneder seinere (2. mars 1940) erklærer Koht at Norge ikke skulde anvende maktmidler mot Vestmaktens tropper her, men «nøye seg med å protestere» for «ikke å komme inn i krigen på feil side». Og i en radiotale få dager før 9. april 1940 erklærte Koht at vi måtte være nøytrale «med helling til rette side». I samsvar dermed ga høyeste kommando ordre til at vår marine ikke skulde gripe inn mot det engelske krigsskip Cossacks overfall i Jøssingfjorden på det tyske skip Altmarm, til tross for at det var en «krenkelse av norsk sjøområde, norsk nøytralitet og norsk suverenitet» — «ulovlig og folkerettsstridig» — og «regjeringen gjorde seg i stand til å protestere så sterkt som det kunde være råd til mot slik ulovlig og folkerettsstridig framferd». — Altmarm hadde full folkerettslig adgang til å reise gjennom norsk sjøterritorium med engelske fanger. Det erkjente også Koht i erklæring av 19. februar 1940. Og Hambro uttalte om den engelske udåd at den var «den mest flagrante krenkelse av en nøytral stats territorium som har funnet sted i denne krig». Og krenkelsene fortsatte: Bare på et par dager, den 21. og 22. mars,